

Zamiast wstępu

Profesor UW doktor habilitowana Beata Gruszczyńska – wieloletni pracownik naukowy Katedry Kryminologii i Polityki Kryminalnej Instytutu Profilaktyki Społecznej i Resocjalizacji Uniwersytetu Warszawskiego oraz kierownik Sekcji Analiz Statystycznych i Realizacji Badań Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości. Kryminolożka, specjalistka w zakresie polskich i międzynarodowych statystyk przestępczości oraz badań wiktyimizacyjnych i porównawczych. Odbyla staże w wielu zagranicznych placówkach naukowych, m.in. na Uniwersytecie Columbia w Nowym Jorku, w Instytucie Badawczym w Sztokholmie, w Instytucie Ministerstwa Sprawiedliwości w Voucreson, wykładała również w University of Nigeria w Nsukka (w Nigerii – stan Anambra).

Absolwentka kierunku ekonometria Szkoły Głównej Planowania i Statystyki (od 1991 roku ponownie Szkoła Główna Handlowa). Na tej samej uczelni uzyskała stopień doktora nauk ekonomicznych na podstawie rozprawy na temat prognozowania struktury przestępczości. Stopień doktora habilitowanego nauk prawnych uzyskała w Instytucie Nauk Prawnych PAN, przedstawiając książkę *Przemoc wobec kobiet. Aspekty prawnokryminologiczne*.

W Instytucie Profilaktyki Społecznej i Resocjalizacji pracowała od jego powstania w 1972 roku, opracowując programy i wykładając przedmioty dotyczące zastosowania metod i technik ilościowych w naukach społecznych, m.in. statystykę, systemy informatyczne, kryminologię ilościową oraz kryminologię porównawczą. W latach 1995–1998 jako wicedyrektor Instytutu ds. dydaktycznych w ramach kompleksowej modernizacji budynku uczestniczyła w systemowych zmianach organizacyjnych, w szczególności dotyczących dydaktyki i obsługi studentów.

W 2000 roku współtworzyła Europejskie Towarzystwo Kryminologiczne (European Society of Criminology). Członkini zespołów metodologicznych i eksperckich Eurostatu, Komisji Europejskiej oraz Rady Europy –

m.in. w projekcie CEPEJ (Council of Europe European Commission for the efficiency of justice). Jest współtwórczynią i realizatorką projektu European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics, Międzynarodowych Badań Przeszeczności Nieletnich ISRD-2, a ostatnio także ogólnoeuropejskiego badania przemocy uwarunkowanej płcią (Testing and piloting survey on Gender-Based Violence).

Kierowała wieloma międzynarodowymi projektami naukowymi, w tym badaniem wiktyimizacyjnym na temat przemocy wobec kobiet (w ramach projektu ONZ) International Violence against Women Survey, którego wyniki umożliwiły m.in. pierwsze w Polsce oszacowania nieznannej wcześniej skali tej przemocy, oraz badaniem dotyczącym ochrony ofiar handlu ludźmi w celu seksualnego wykorzystania, które było realizowane w ramach programu AGIS we współpracy z Hiszpanią, Portugalią i Włochami. Jubilatka brała udział w realizacji wielu pionierskich projektów badawczych, w tym polskich części International Crime Victim Survey (ICVS) oraz Polskiego Badania Przeszeczności (PBP).

Firmowany przez nią projekt „Prawo na ulicy”, skierowany do Straży Miejskiej w Warszawie (realizowany w ramach Phare we współpracy z brytyjską organizacją pozarządową Justice), stworzył fundamenty modelu szkolenia funkcjonariuszy publicznych w zakresie egzekwowania porządku publicznego z poszanowaniem praw człowieka.

Jest współautorką kilkudziesięciu krajowych i zagranicznych monografii kryminologicznych, w tym pięciu edycji *Atlasu przeszeczności w Polsce*. Jest autorką i współautorką wielu artykułów naukowych w polskich i zagranicznych czasopismach oraz członkinią wielu zespołów redakcyjnych, w tym prestiżowego „European Journal on Criminal Policy and Research”.

A co chyba najważniejsze – wspaniałą przyjaciółką, nauczycielką, kierowniczką i współpracowniczką dla polskich i zagranicznych kryminologów. W niewielkim gronie naukowczyń i naukowców, dla których prof. Beata Gruszczyńska jest niezmiernie ważna, chcieliśmy uczcić jej jubileusz (choć oczywiście o wieku w żadnej mierze tu nie piszemy), przygotowując wspólną publikację będącą wyrazem naszego uznania dla jej dorobku, osiągnięć i twórczości.

W pierwszym tekście niniejszego tomu – *O sobie i kryminologii* – głos oddajemy samej jubilatce, stanowi on bowiem zapis wywiadu, jaki z prof. Beatą Gruszczyńską przeprowadził dr Paweł Ostaszewski. Z typową jej skromnością i lekkością oraz w niesłychanie interesujący sposób opowiada w nim o rozwoju swojej kariery, zainteresowaniach, osiągnięciach i dalszych planach.

Pani Profesor swoją karierę naukową rozpoczęła studiami w Szkole Głównej Planowania i Statystyki (Szkola Główna Handlowa), więc czyż można wyobrazić sobie lepsze podsumowanie tego pierwszego etapu jej naukowego rozwoju niż artykuł Rektora tej uczelni o mierzeniu jakości studiów wyższych

na podstawie danych o karierach ich absolwentów (Marek Rocki, *Zmierzyć i zrozumieć. O mierzeniu jakości kształcenia w szkołach wyższych*)? Kolejne artykuły tomu zostały zgrupowane w czterech częściach odpowiadających głównym polom badawczym obecnym w całej karierze zawodowej Jubilatki.

Pierwsze zawodowe kroki po skończeniu studiów skierowały Panią Profesor w kierunku analiz statystycznych polskiej przestępczości, prowadzonych w Biurze Badań Problematyki Przestępczości. Te analizy statystyczne i pojawiające się w związku z nimi problemy i wyzwania będą od tego czasu stale obecne w jej licznych aktywnościach i publikacjach. Dlatego też nie mogło w tym miejscu zabraknąć artykułów wprost nawiązujących do tych osiągnięć. **Część I. Kryminologiczne analizy statystyk przestępczości** zawiera następujące teksty: Chris Lewis, *The accuracy of police crime data in England and Wales: Lessons to be learned from detailed checking of statistical recording*, Marek Marczewski, *Wykroczenia w świetle statystyki policyjnej i sądowej*, Irena Rzeplińska, Justyna Włodarczyk-Madejska, *Policyjna statystyka przestępczości cudzoziemców. Zawartość i wnioski*, Ewa Habzda-Siwiek, *Zabójstwa: co statystyki oficjalne mówią nam o czynach zabronionych z art. 148 kodeksu karnego?* oraz Paulina Wiktorska, *Ryzyko błędów w badaniach kryminologicznych*.

Znaczące, jeżeli nie największe, osiągnięcia naukowe uzyskała Pani Profesor Beata Gruszczyńska w badaniach poświęconych przemocy interpersonalnej, w tym przemocy wobec kobiet. Dlatego też **Część II. Kryminologiczne badania nad przemocą** obejmuje artykuły poświęcone właśnie temu zagadnieniu: Emilia Rekosz-Cebula, *Znęcanie się i kara*, Katarzyna Witkowska-Rozpara, *O przemocę seksualnej, w tym przemocę seksualnej wobec kobiet. Uwagi na tle definicji pojęcia oraz skali zjawiska*, Witold Klaus, *Przemoc w doświadczeniach kobiet w kryzysie bezdomności*, Dagmara Woźniakowska-Fajst, *Obwinianie ofiary – poznać zjawisko, zrozumieć mechanizm*, Magdalena Grzyb, *Czy prostytutka to (też) przemoc wobec kobiet?*, Barbara Błońska, *„Za dużo kobiet” – czy feminizacja zawodu lub instytucji obniża ich prestiż społeczny? Kilka uwag o teorii dewaluacji*, Katarzyna Badźmirowska-Masłowska, *Dziecko w cyberprzestrzeni. Refleksje prawne i kryminologiczne*.

Liczne kontakty zagraniczne, bardzo aktywna i owocna współpraca międzynarodowa oraz badania międzynarodowe to cechy bardzo charakterystyczne w karierze Beaty Gruszczyńskiej. By dobrze uhonorować tę sferę jej aktywności, **Część III. Kryminologia porównawcza** poświęcona jest właśnie zagadnieniom współpracy międzynarodowej i badaniom porównawczym i zawiera teksty: Olena Shostko, *Some issues concerning the fight against corruption in modern Ukraine*, Andriy Kosyło, *Reforma wymiaru sprawiedliwości Ukrainy w liczbach*, Katarzyna Laskowska, *Teoretyczne podstawy systemu przeciwdziałania przestępczości (na przykładzie Rosji)*, Zbigniew Lasocik, *Szacowanie liczby ofiar handlu ludźmi na świecie*.

Ostatnia i zarazem najdłuższa **Część IV. Kara i co dalej?** traktuje o często podejmowanych przez Jubilatkę zagadnieniach prewencji i reakcji na przestępczość oraz ich efektywności. Składają się na nią artykuły: Katarzyna Celinska, *Reflections on evaluating a violence prevention programme in the US: The case of Functional Family Therapy*, Anna Więcek-Durańska, Dobrochna Wójcik, *Efektywność oddziaływań korekcyjnych wobec sprawców przemocy w rodzinie*, Beata Czarnecka-Działuk, *O umieszczeniu nieletniego w schronisku dla nieletnich – w oczekiwaniu na zmiany*, Konrad Buczkowski, *Projekt nowej ustawy o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary – usprawnienie postępowań czy zaostrzenie odpowiedzialności przedsiębiorców?*, Agnieszka Gutkowska, *Tożsamość kulturowa osadzonych cudzoziemców i jej znaczenie w pracy penitencjarnej*, Maria Nielaczna, *Minimalizm does not work. O programach naprawczych dla więźniów*, Andrzej Rzepliński, *Jeden ze stu osiemdziesięciu dwóch. Ostatnia kara śmierci wykonana w Polsce*, Teodor Bulenda, *Obowiązki skazanych odbywających karę pozbawienia wolności. Studium prawne i polityczno-penitencjarne*, Joanna Klimczak, Paweł Ostaszewski, Andrzej Siemaszko, *Czy wiemy, kto chce surowych kar? Wybrane problemy współczesności w badaniach sondażowych dotyczących punitywności społeczeństwa*, Aleksandra Szymanowska, *Dystans społeczny przyjmowany przez studentów wybranych uczelni wobec byłych skazanych*.